

**M. BULGAQOVNING “UST VA MARGARITA” ROMONIDAGI QUYOSH
VA OY RAMZLARI.**

Botirova M.B.

Magistratura talabasi,

Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: Maqolada Mixail Bulgakov asaridagi Oy va Quyosh ramziyligi tahlili. Har ikki obraz ham roman muhitini yaratishda muhim o‘rin tutadi va uning chuqur falsafiy-axloqiy mavzularini ochib berishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Mixail Bulgakov, "Usta va Margarita", simvolizm, Oy, Quyosh, falsafa, axloq, adabiy tahlil.

Mixail Bulgakovning "Usta va Margarita" romani XX asr rus adabiyotining eng ajoyib va sirli asarlaridan biridir. Uning sahifalarida o‘quvchi turli timsol va obrazlarga duch keladiki, ularning har biri chuqur ma’noga ega bo‘lib, talqinning yangi qirralarini ochadi. Bu timsollar orasida romanga singib ketgan, unga tasavvufiy-falsafiy teranlik baxsh etgan Oy va Quyosh obrazlariga alohida e’tibor berilgan.

Oy va Quyoshning ramziyligi romanning asosiy mavzularidan biri bo‘lib, hayot va inson mavjudligiga singib ketgan qarama-qarshiliklarni ifodalaydi. Oy tungi samoviy jism sifatida sir, zulmat va sirni, Quyosh esa yorug‘lik va issiqlik manbai sifatida ezgulik, haqiqat va hayotni ifodalaydi. Bu obrazlar ko‘plab metafora va ramziy ma’nolarni o‘zida mujassam etgan holda o‘quvchi oldida chuqur falsafiy va axloqiy savollarni ochib beradi.

Bu obrazlarning boshqa syujet elementlari bilan o‘zaro ta’siri va asarning markaziy mavzulariga qanday hissa qo‘shishini o‘rganib, romanning ko‘p qirrali olamini, uning ichida yotgan chuqur falsafiy jihatlarni yaxshiroq anglash mumkin.

Keling, to‘g‘ridan-to‘g‘ri matnga murojaat qilaylik. Quyosh Moskvani kuydirib, Bog 'halqasi orqasiga tushadi, Patriarx ko'li yaqinidagi skameykada ikki yozuvchi gaplashmoqda, bog'da hech kim yo'q, atmosfera g'alati, xavotirli ... Bu nimani

anglatadi? Xiyobonda birinchi odam paydo bo'ldi, lekin bu bo'sh yurgan fuqaro emas, balki qudratli shaytonning o'zi, u bilan uchrashuv roman qahramonlarining har birining hayotini o'zgartiradi. G'alati va bir qarashda yashirin bog'lanishni sezmay qololmaysiz: Berlioz Ivanga atstek xudosi Vitzliputzli haqida gapirayotganida, xiyobonda shayton paydo bo'ldi. Va, xuddi tasodifan, quyoshning ta'rifi berilgan: "Mixail Aleksandrovich singan va abadiy qoldi"[1,23]. Bulgakov, shubhasiz, "Azteklarning dini quyoshga sig'inish, uning tasviri ular san'atining asosiy motividir" [2,42], deb bilgan. Ammo agar Azteklar quyoshda uyg'unlik timsolini, hayotni tasdiqlovchi printsipti ko'rgan bo'lsa, Bulgakovning quyoshi teskari ma'noga ega - bu o'limni bashorat qiladi. Quyosh nafaqat Moskvani, balki Yershalaimni ham yoqib yuboradi.

L.Menglinova romanni ikki ta'sir doirasiga ajratdi: ulardan biri, tadqiqotchining fikricha, Xudoniki va quyosh nuri bilan yoritilgan, ikkinchisi shaytonnikidir, uning nurchisi oydir. "Quyosh hayot, haqiqat, ezgulik ramzi, u Xudoning ramzi, samoviy balandliklar, haqiqiy nurdir. Shuning uchun u Ieshuaning doimiy hamrohi ekanligi bejiz emas"[3,15], deb yozadi u. Darhaqiqat, quyosh Xudoning transsendental haqiqatiga ishora qiladi, lekin bu ramzni boshqacha to'ldirish g'oyasiga olib keladigan voqealarni yoritadi. Yuqoridagi misollarga qo'shimcha ravishda, keling, yana bir nechta fikrlarni ta'kidlaymiz.

Quyosh moskvaliklarning ta'sirlanishi va jazolanishi haqidagi barcha suratlarda sezilmas tarzda mavjud bo'lib, o'rta shoir Ryuxinning kasbiy qulashi epizodidan boshlab, tongda o'z mavjudligining befoydaligini anglab, Korovyov va Begemotning antikalari bilan tugaydi. quyosh botganda sodir bo'ladi (Torgsin va Griboedov uyiga tashrif). Muskovitlarning turlari bizdan rang-barang ketma-ket o'tadi: Varete shou direktori Styopa Lixodeev, uy boshqaruvi raisi Nikonor Ivanovich Bosoy, Berliozning amakisi Poplavskiy, bufetchi Sokov, professor Kuzmin, nilufar chet ellik, Griboedov restoraniga tashrif buyuruvchilar. Ularning har birida Vollandning mulozimlari qandaydir illatlarni fosh qiladi: ichkilikbozlik, poraxo'rlik, ikkiyuzlamachilik, ochko'zlik, takabburlik, narsisizm, yolg'on, g'iybatga intilish va hokazo. Quyosh inson qalbining iflosligini ta'kidlaydi va Vollandning mulozimlari bu

ruhsiz gunohkorlarni jazolaydi. Qora sehr seansi paytida yuzaga keladigan vahiylarni ham "quyosh" deb tasniflash mumkin. Sessiya tavsifida shunday xulosaga asos bo'ladigan muhim tafsilot bor: "... gumbaz ostidagi trapezoidlar to'rida oppoq sharlar quyoshdek yonib turardi" [1,128]. Shuni ta'kidlash kerakki, oyda sodir bo'ladigan vahiylar bilan solishtirganda, "quyosh" vahiylari yanada qisqartirilgan, parodik xususiyatga ega.

Biroq, romandagi quyoshning usta va Margarita bilan bog'liq yana bir vazifasi ham bor. Bu ularning sevgisiga baraka beradi: "May quyoshi biz uchun porladi", deb eslaydi usta; "Margarita yorug' quyoshga ko'zlarini qisib qo'ydi, bugun tushini esladi, qanday qilib roppa-rosa bir yil, kun sayin, soatma-soat uning yonidagi xuddi shu skameykada o'tirganini esladi"[1,228]. Azazello unga xo'jayinning tirikligi va uni qutqarishi mumkinligi haqidagi xabarni olib keladi va kunning yorug'i ularning suhbatiga guvohdir. "Men sevgi tufayli o'lyapman! "Va Margarita ko'ksini urib, quyoshga qaradi."[1,235].

Shunday qilib, quyosh nafaqat insoniy illatlarning foshini yoritibgina qolmay, balki chin dildan va chuqur sevuvchilarni ham duo qiladi. Usta va Margarita quyosh botganda shaharni tark etishlari va tong otishi bilan abadiy panohda kutib olishlari bejiz emas.

Agar "Usta va Margarita" romaniga birinchi marta kelgan o'quvchi uning "quyoshli" tomonini sezmagani bo'lsa, unda u kitob sahifalarini to'ldirgan oy oqimlariga e'tibor bermasa kerak. Bulgakov o'z ishida ushbu belgidan foydalanib, uning qadimiy kelib chiqishi va ko'p qirrali ma'nosini hisobga oldi. Insoniyat paydo bo'lganidan beri oy odamlar hayotida katta ahamiyatga ega. Uning yorug'ligi tungi ov uchun muhim edi; Birinchi kalendarlar oy fazalari asosida ixtiro qilingan. Bu qisman oy kultlari va oy simbolizmining tarqalishi va kuchini tushuntiradi. "Qadimgi odamlar uchun oy mo'l-ko'llik, davriy yangilanish, o'lmaslikni anglatardi. Osmonda o'ying uch kun yo'qligi, so'ngra yana paydo bo'lishi oyni hayotdan o'limga, o'limdan yana hayotga o'tish ramziga aylantirdi"[4], deb yozadi J.Tressider.

Bulgakovning romanida muhim voqealar Pasxa to'lin oyining kechasida sodir bo'ladi. Tressiderning ta'kidlashicha, "to'lin oy butunlik va mukammallik belgisi

sifatida aylana bilan ramziy ma'noga ega". Bu to'lin oyning ramzining an'anaviy talqini bo'lib, Bulgakovning oyi unga mos keladimi yoki yo'qligini ko'rib chiqish qiziq.

Romandagi oydin tunlar zulmat shahzodasiga tegishli bo'lib, u erda uning ishlari hukmronlik qiladi. Agar siz nasroniy kontseptsiyasiga amal qilsangiz, unda Shayton vasvasachi, odamlarni jinoyatga undaydigan, vasvasaga soladigan va vasvasaga soladigan yiqilgan farishtadir. Ammo Bulgakovning shaytoni shunchaki shayton emas, u "dunyo modelining zarur elementi" [6]. Voland bo'limi begunoh qablarni vasvasaga solish va vasvasaga solish bilan shug'ullanmaydi, har holda, bu Bulgakovning romanidagi asosiy missiyasi emas, aksincha, inson qalbini poklik va axloq uchun sinovdan o'tkazish. Iblis yaxshilik va muhabbatni ko'tarmaydiganlarni shafqatsizlarcha jazolaydi va shu bilan birga mehribon gunohkor qablarni ayamaydi va qutqaradi.

Oy nuri qadimiy va zamonaviy voqealarni qamrab oladi. M. Petrovskiy[7]: «Beqaror oy yo'li olamlarni bog'laydi», - deb ta'kidlaydi. "Bu yorug'lik, u yoki bu tarzda, romandagi bir qator qahramonlarga "ta'sir qiladi". Bu, birinchi navbatda, vijdon azobi haqidagi g'oyalar bilan - o'zining "karyerasi" uchun qo'rqqan Pontiy Pilatning paydo bo'lishi va taqdiri bilan bog'liq, deb yozadi V. E. Xalizev[8].

Romanda qamariy tunlarning tavsifi "quyosh" epizodlariga qaraganda batafsilroq berilgan (32 bobdan 13 tasida oy mavjud). Romanda iblis hukmronlik qiladi, chunki tungi yulduzning egasi. Bundan tashqari, romanda zulmatning ustunligi yana zulmatning global ustunligi, yorug'likning mo'rtligi, mo'rtligi va yolg'onligi haqidagi g'oyani uyg'otadi. Va shunga qaramay, romandagi oy ijodkorlik bilan chambarchas bog'liq: u doimo ustaga hamroh bo'ladi, Ivan Bezdomniyning ma'naviy o'zgarishiga hissa qo'shadi va Bulgakovning so'zlariga ko'ra, ijod insoniyatni zulmatdan qutqaradigan yagona narsadir. -mavjudlik. Shu sababli, roman oxiridagi oy toshqini dunyoning oxiri haqidagi barcha og'riqli, ma'yus tasavvurlarni yuvadi, natijada sevgining abadiyligi, ijodiy jasoratning chidab bo'lmasligi va yorug'lik tuyg'usi haqidagi fikrlarni qoldiradi. ijodiy, va halokatli qayg'u emas.

Mixail Bulgakovning "Usta va Margarita" romanidagi Oy va Quyosh obrazlari

asarning chuqur falsafiy va axloqiy mavzularini ochib beruvchi ramziy kalitlarni ifodalaydi. Oy tungi samoviy jism sifatida tasavvuf, sir va inson qalbining qorong'u tomonlarini anglatadi. Quyosh nur va issiqlik manbai sifatida yaxshilik, haqiqat va hayotni ifodalaydi.

Tahlil davomida biz ushbu ramzlarning roman olamida uyg'unlik va dissonans yaratish uchun boshqa syujet elementlari bilan qanday o'zaro ta'sir qilishini aniqladik. Oy va Quyosh nafaqat metafora, balki o'quvchini ezgulik va yomonlik, yorug'lik va zulmat, haqiqat va illyuziya haqidagi abadiy savollar haqida o'ylashga majburlovchi falsafiy rejalar vazifasini ham bajaradi.

Xulosa qilib aytganda, "Usta va Margarita" asaridagi Oy va Quyosh obrazlari inson tabiati va biz yashayotgan dunyoning chuqur ziddiyatlarini ifodalaydi. Ular hayotning ko'p qirralarini yoritib beradi va romanning ko'plab o'qish va talqinlarini yaratishga hissa qo'shadi. Bu ramzlar o'quvchini mulohaza holatida qoldiradi va ichki muloqot uchun maydon yaratadi.

Shunday qilib, "Usta va Margarita" romani o'quvchilarni chuqur falsafiy savollar ustida o'ylashga undashda davom etmoqda, Oy va Quyosh obrazlari esa adabiyotshunoslik uchun muhim va dolzarb bo'lib qolmoqda.

Adabiyot:

1. Bulgakov M. A. Usta va Margarita. M.: Sovremennik, 1988. S. 19.
2. Bauer V., Dumotz I., Golovin S. Belgilar entsiklopediyasi. – M., 1995 yil. P.90.
3. 7. Menglinova L.B. "Usta va Margarita" romanidagi Grotesk. // Mixail Bulgakovning asarlari: To'plam. maqolalar. Tomsk, 1991. S. 60.
4. Tressider J. Belgilar lug'ati. M., 1999. B. 203.
5. Shu yerda. P. 203.
6. Kryuchkov V. "U yorug'likka loyiq emas edi, u tinchlikka loyiq edi ..." // Maktabda adabiyot, 2-son, 1998. S. 56.
7. Petrovskiy M. Apokalipsis belgisi ostida kulish. // Adabiyot masalalari, No 1, 1991.P. 12.
8. Xalizev V. E. Adabiyot nazariyasi. M., 2000. B. 268.